

Töö ja Tervis

Sotsiaalpoliitiline kuukiri

Eestimaa Haigekassade Liidu ja Sotsiaalse Arengu Eesti Ühingu häälekandja

Nr. 10

Oktoober 1929. a.

V aastakäik

Tellimise hind postiga:
aastas . . . 120 senti
6 kuu peale. 60 „
1 „ „ 10 „
Välismaale aastas 150 s.

Ilmub kord kuus.
Talitus ja toim.: Tallinn, V. Pärnu 31-5.
Tellimisi võtavad vastu kõik haigekassad ja postiasutused.

Hind 10 senti.

Kuulutuste hinnad:
1 lhk. kr. 20.—
1/2 „ „ 10.—
1/4-6.— ja 1/8 lhk. „ 3.—
Teksti ees — 50% kallim

H. Zille

Päikese ja vabaduse poole...

SISU: 1) Sotsiaalkindlustus Austrias — L. Johanson. 2) Veresoonte lubjastus ehk arterioscleroos — Dr. Aug. Veltmann. 3) Soojuse tekkimisest ja vabanemisest lihastes — Dr. H. Jürgenson. 4) Kinnitusameti otsusi. 5) Haigekassade tegevusest. 6) Mitmesugused teated.

Sotsiaalkindlustus Austrias.

L. Johanson.

Saksamaa, kes on sammunud sotsiaalkindlustuse alal esirinnas, on tunduvalt mõjutanud oma vennasrahva riiki, Austriat. Ka siin on sotsiaalkindlustus teostatud võrdlemisi laiaulatuseliselt. Saksa sotsiaalseadusandlised saavutused ja vastav kirjandus on Austria rahvastele alati kergesti kättesaadav olnud, sest mõlemate riikide vaimulma lähendab ühine keel ja suurel määral ka ühine rahvus.

Nii Saksamaa kui ka Austria on kõrge kultuuriga põllumajanduse ja hoogsalt arenenud tööstuse riigid. Mõlemad riigid, nagu palju teisigi kultuurriike, on tõenduseks, et sotsiaal- ja töökaitse seadused ei takista põllumajanduse ja tööstuse arengut. Kui Eestis sotsiaal- ja töökaitse seaduste vastased sellaste põhjendustega avalikult küll riigikogus, küll ajakirjanduses esinevad, siis teevad nad seda eeldusega, et kuulajad-lugejad tõsiolusid küllaldaselt ei tunne.

Töökaitse ja sotsiaalkindlustus on nii põllumajanduse kui tööstuse arengus paratamata vajalikud. Ilma töökaitseta valitseb anarkia, puudub tööolude rahvamajanduse ja tervishoiu nõuetele vastav korraldus, on tööjõu kasutamine ebaratsionaalne. See ei jäta oma halvavat mõju töövillakuse ja toodangu suuruse peale avaldamata. Just tööolude ja töötingimuste reeglipärane korraldus tõstab nii üht kui teist.

Sotsiaalkindlustuse puudumine mitte ainult ei jäta ülespidamiseta töövõimeid töölisi, mitte ainult ei takista haiguste ja vigastuste kiiremat ravimist ning paranemist, see on tööjõu uuesti kasutamiskõlbuliseks muutmist, vaid mõjub ka tervele töölisele. Kindlustustunne annab tööle hoogu ja lisab villakust.

Nii töökaitse kui sotsiaalkindlustus on põllumajanduslikes ja tööstuslikes arengus positiivseteks teguriteks, mitte aga takistuste ja raskuste lisandajaiks. Kui sellest Eesti tööstuses ja põllumajanduses juhtivad jõud ega ka riigi va-

litsejad ja seaduseandjad pole aru saanud, ega seda nii kergesti mõista ei taha, siis on siin süüdi küll nende mõistuse arenematus, lühinägelikkus ja muud vaimlised defektid, ühesõnaga samad põhjused, mis pidurdavad Eesti elu üldist arenemist.

See on haruldaselt suur vaimupimeus ja rõvedam väiklus ning ülbem viha ja kõrkus töölisklassi vastu, mis on Eestis olnud müüriks, mille vastu on seni purunenud kõik katsed ja püüded sotsiaalseaduste ulatust laiendada. Selle müüri purustamiseks peab Eesti töölisklass veel rohkesti oma jõudu pingutama. Et see jõukulutus tagajärgi annab, seda näeme ka teiste riikide kogemustest. Suuri muudatusi on jõudude vahekorras tarvis alalhoidlikus ja pitsitgurlikus Eestis enne kui jõutakse töökaitse ja sotsiaalkindlustuse alal Austriagi praeguse tasapinnani.

Sunduslik tööliste kindlustamine teostati Austrias osalt juba üle 40 aasta tagasi: 1887. a. pandi maksma vigastuste vastu ja emade kindlustamise seadus, nii tööstuses kui ka kaubanduslikes ettevõtetes. 1921. a. laiendati haiguste vastu ja emade kindlustamist ka põllumajapidamiste kohta. See on annud häid tagajärgi: nii põllupidajad kui ka põllutöölised on lühikese aja kestel äratunud, kui väga otstarbekohane ja tarvilik on niisugune riiklik ja sunduslik korraldus, mis annab kindlustust põllutöölisele haiguse puhul, vabastades põllumeest vastutusest ja kuludekoormast oma teenistuses seisva isiku haiguse puhul, hoolitsemist ja ravitsemist pannes kindlustusasutuse, haigekassa peale.

Eesti ei ole küll väga kaugel Kesk-Euroopast, kuid seda vaid geograafiliselt: ainult mõnepäeva raudteesõit eemaldab. Siiski kultuurilise elu korralduse poolest on ta Kesk-Euroopast palju kaugemal. Peab siin küll poliitiline ilmastik põhjalikult muutuma, on tarvis uusi tuulehüile enne kui härrad

„Eesti rigimehed“ üldse aru saavad, et tänapäeva ühiskondlik elu nõuab korraldavat kätt, kes kaitseks nõrgemat ja seda, kes kas haigusest, töövõimetus-est või vanadusest murtunult maaligi on surutud, või seda, kes väeti lapsena jäänud isata-emata, või jälle seda, kes peab nende emana ja ainukese hoolitsejana toitma, katma, puhastama ja harima isast surmaläbi lahutatud allealisi lapsi. Meie riigitegelased näevad palju, väga palju, kuid mitte seda, mida vajab see osa rahvast, kes on sotsiaalse redeli alumistel pulkadel. Nii oleme siis kurva asjaolu tunnustajaks, et meil isegi haiguskindlustusseadus, 10-aastasele arutusele ja projektitamisele vaatamata, ei nihku edasi ning viimane aeg ähyardab tuua isegi reaktsiooni. Ning vigastuste vastu kindlustamisega pole jõutud näiteks põllutööliste juures Moosese ajast kaugemale: kui kohus määrab, siis võib vigastatu saada pensioni oma peremehelt, küsimata sellest, kas peremees oma väiketaluga seda maksta jõuab ja kas vigastatu ilmaki oma pensioni ka kätte saab. Tähelepanemata on siin jäetud need korraldused, mis mujal elupraktikas otstarbekohaseks tunnustatud ning mille alusel vastutus vigastute eest on pandud kindlustusühingu peale, see korraldus, mis iialgi ei muutu põllumajapidajale koormavaks ja loob kindla tagatise, et vigastatule pension välja maksetakse.

Töövõimetus, invaliidsuse vastu kindlustamine, mida Eesti seadusandlus tunneb vaid riigi- ja omavalitsuse ametnikkude suhtes, see kindlustusharu, mis juba üle 25 riigis teostatud, on Austrias 1906. a. maksmas tööstuse ja kaubanduse teenijate kohta, samast ajast pärit on ka nende teenijate kindlustamine vanaduse vastu, ühes leskede ja vaestelaste kindlustamisega. Ses suhtes on hulk teisi riike Austriast kaugemale jõudnud.

Tööpuuduse vastu kindlustamine on üks uuematest aladest. Käesoleval aastajal on ta teostatud üle 19 riigis, nende seas ka Austrias 1920. a. alates, kus see sünduslik on tööstuse ja kaubanduse ettevõtete kohta.

Nii leiame Austriast kõiki kindlustusliike, üks suurema, teine vähema ulatusega. Kui vaadelda seda arengut, mis sotsiaalkindlustusele omane just

viimasel aastakümnel, siis ei ole kahtlust, et siin peagi jõutakse igakülgse ja täieliku sotsiaalkindlustuse maksmapanekuni.

Juba sellegi poolest, mis praegu olemas, võib Austria paljudele riikidele, muuseas ka Eestile, eeskujuna ja õpetust pakkuda.

Haiguskindlustuse alla kuuluvad Austrias kõik töölised, teenijad ja õpilased, väljaarvatud juhusliku töö tegijad. Ka põllutööstuses kindlustamine sünnib haigekassades, kus peatüübiks — ringkonna kassa, vastavalt territoriaalsuse põhimõttele. Peale selle on omad erikassad põllutööliste — kutse põhimõttel. Kassad valitsevad: üldkoosolek, juhatus ja kontrollkomisjon. Tööandjail on orgaanides $\frac{2}{3}$ hääli, põllutööliste haigekassades: $\frac{2}{3}$ kinnitatud ja $\frac{1}{3}$ tööandjail.

Ravimise all mõistetakse: arstiabi, rohte ja haigemajas ravimist. Rahaline toetus on 80% keskmisest palgast, seda võib ka suurendada. Ka perekonna ravimine ja toetus on ettenähtud. Haigusabiraha maksetakse 26 nädalat järgimööda; neile, kes vahetpidamata 30 nädalat kassaliikmeks olnud, 52 nädalat, missugust aega võib pikendada $1\frac{1}{2}$ aastani.

Rasedad ja sünnitajad saavad arsti- ja ämmaemanda abi, rahalist toetust 80% suuruses keskmisest palgast. Üht kui teist võib põhikirja järgi anda ka perekonnaliigetele. Toetust antakse 6 nädalat enne ja 6 nädalat peale sünnitamist.

Peale selle antakse emale, kes oma last imetab, lisatoetust 12—26 nädala jooksul 40% suuruses. Seda võib määrata ka perekonnaliigetele.

Matuseraha on 30—45-kordse päevapalga suurune.

Haigekassa maks on harilikult $8\frac{1}{2}$ % normaalpalgast. Tasub kinnitatu $\frac{1}{2}$ ja tööandja $\frac{1}{2}$. Maksu suurendamiseks on võimalusi, näiteks ettevõtte tervise peale mõjuvuse järele. Põllutöölised ja tööandjad tasuvad kinnituskassu võrdselt.

Vigastuste ja kutsehaiguste vastu kindlustatud on Austrias töölised ja teenijad tööstuslistes, kaubanduslistes ja põllumajanduslistes ettevõtetes, väljaarvatud need, kus alla 20 inimese teenistuses ja kus mehaanilisi abinõusid ei

kasutada. Kindlustuskulud kannab ettevõtja. Kindlustatu saab pensioni $\frac{2}{3}$ palga suuruses, lesk 20% palgast. Kui lesk abiellub, saab ühekordse toetuse 3 aasta pensioni suuruses. Lapsed saavad kuni 15 a. 15%, kui üks vanematest elab ning 20%, kui nad on täielikud vaesedlapsed.

Surma korral maksetakse toetust 10% aastapensionist.

5. nädalast alates antakse pensioni $\frac{2}{3}$ palga suuruses. Kui aga kindlustatu kõrvaltabi vajab, siis suurendatakse pensioni täiepalgani.

Esimene 4 nädala jooksul maksetakse toetusraha $\frac{2}{3}$ — $\frac{1}{3}$ palgasuuruses.

Arstimine on täielik, ühes vahenditega, ühes arvatud ka proteesid.

Töövõimetus ja vanaduse vastu, leskede ja vaestelaste kindlustamise alla kuuluvad Austrias vaid tööstuse ja kaubanduse ettevõtete teenijad, kes üle 18 aasta vanad. Pensioni saavad need, kes 60 kuud maksnud. Töövõimetus loetakse neid, kes ei suuda teenida poolt oma harilikust tasust ja mehed üle 60, naised üle 55 a. Pensionimäär vähemalt $\frac{2}{3}$ sellest, mis üldiselt maksnud.

Vanaduse pensioni maksetakse 55 eluaastast peale.

On ettenähtud pensionid ka leskedele ja vaestelastele.

Tööpuuduse vastu kindlustamise alla kuuluvad Austrias vaid kaubanduse ja tööstuse töölised ja teenijad.

Kindlustusmääramataks protsentides, arvates haiguskindlustusmak-

sust, vastavalt sellele, kui palju on tööpuuduse all kannatajaid.

Kindlustusmaksu tasub kindlustatu ja tööandja ühevõrdselt, riik maksab $\frac{1}{3}$ valitsemiskuludest. Erakorralistest toetuskuludest tasub riik ja kogukond $\frac{1}{6}$. Kindlustusmaks ei või tõusta üle 80% haiguskindlustusmaksust, millele lisaks võib võtta veel 40% täiendusmaksu erakordsetel aegadel, kus rohkesti tööpuuduse all kannatajaid on.

Toetust saavad need, kes vähemalt 20 nädalat aastas tööd teinud, erakordsetel juhtudel — kaheks aastaks. Endised põllutöölised saavad toetust ainult siis, kui nad vähemalt 40 nädalat viimase aasta kestel on töötanud tööstuslikes või kaubanduslikes ettevõtetes.

Alla 16 a. vanused saavad toetust vaid siis, kui nad elavad iseseisvalt.

Neid, kellel muud sissetulekuallikad, võib toetusest ilma jätta. Kui tööline vallandatakse töölt süü pärast või lahkub omal tahtmisel, siis ei saa ta toetust 8 nädala jooksul. Konflikti ajal toetust ei makseta. 12 nädalat kaotavad need, kes loobuvad kutseõppusest. Töötaja tööline võib loobuda tööle asumast ettevõttesse, kus töötüli, muidu peab ta igat tööd, mis ta võimetele kohane, vastu võtma, kui see ei riku tervist ega pole kõlblike omaduste vastaline ning tasutakse normaalselt. Tööline ei või keelduda ka oma senisest kodukohast eemale tööle minemast.

Nii üldjoontes Austria sotsiaalkindlustus, mis küll on Saksamaa omast maha jäänud, kuid mis järjest täieneb.

Veresoonte lubjastus ehk arterioscleroos.

Dr. Aug. Veltmann.

Praeguse aja elu areneb väga kiire tempos. Kõik sünnib elektri ja masinate abil. Näib, nagu ei oleks enam kaugel see aeg, kus elunäitelavalt kaob lihane inimene ja asemele astub masinainimene. Ehk küll kõik sünnib elektri ja masinate abil, siiski muutuvad meie aastasaja inimesed selle kiire rüüselmise ja tempo keerises nii noorelt juba: vanaks, halliks ja närvilisteks.

Ka veresoonte lubjastus, millest allpool lühikene ülevaade, on üks neist haigustest, mis kutsub inimese organis-

mis esile mitmesuguseid rikkaid ja seega ühtlasi tekitab noorelt — organismi vananemist.

Kui vaadelda inimese kehaehitust ehk anatoomiat, siis seisab inimese organism koos üksikutest rakkudest. Iga rakk kujutab eneses omaette laboratooriumi, kus käib alatasa töö ja tegevus. Kuid ka rakk, nagu iga elav olevus, tarvitab toitu ja ülespidamist, vastasel korral jääb töö seisma rakkude riigis ja inimese organism muutub elutuks ja külmaks. Nii näeme, et see suur toidu-

hulk, mida igapäev ära tarvitame, lähed rakkude riigi ülespidamiseks. Enne kui jõuab toit rakkudeni, on ta teinud pika tee läbi keeruliste käikude ja keemilistest vahenditest, et saada kõlblikuks toiduks rakkudele. Nii näiteks kujutavad enesest mao ja soolte seinad peenemat laboratooriumi, kus töötatakse ümber igasuguste seedimiste nõude ja mahlade abil jäme toit rakkudele tarvilikuks toiduks. Peale selle toidu, mida saab iga rakk: munavalge, rasva, süsivesikute ja igasuguste anorgaaniliste ja orgaaniliste soolade näol — tarvitab veel iga rakk hapnikku, mis varustab siis rakkude riiki neile tarvisminevate toiduainetega ja hapnikuga nii korrapäraselt ja täpselt, et seal kunagi töö ei lõpeks toidupuuduse pärast. Ka siin võime tähele panna loodusemeistri kõrgemat tehnikat, mida ei suuda järele teha meie praeguse aja tark inimene. Kõik rakud on läbipõimitud veresoonte võrgustikuga. See on nagu suur kanalisatsioon, mida mööda voolavad rakkude juurde nende eluülespidamiseks tarvisminevad toidutagavarad ja mida kaudu saadetakse jälle tagasi rakkude poolt ära kasutatud keemilised vahendid, nagu süsihape jne.

Kõiki neid veresooni, mis viivad südamest verd kaugematesse kehaosadesse rakkudele laiali, kutsutakse tuiksoonteks ehk arteeriateks. Kuna aga need veresooni, mis viivad verd kehaosadest südamesse, kutsutakse tõmbsoonteks ehk venideks. Kuid tuiksooned ei lähe kunagi rakkudeni, samuti ei alga ka tõmbsooned verd koguma rakkude juurest, vaid tuiksooned muutuvad enne rakkudeni jõudmist peenikes-teks juuksesarnasteks soonekesteks, ehk kapillaarideks. Kui on kapillaaride kaudu ära antud kõik rakule tarvisminevad toiduained ja vastu võetud rakkult temale mittetarvisminevad ained, nagu näiteks süsihape jne., siis saadetakse need kasutatud ained juba südame suunas tagasi venide ehk tõmbsoonte kaudu, mis tekivad juussoonte ehk kapillaaride ühinemisest. Tõmbsoone veri on kehv hapniku, kuid rikas süsihappe ja muude kehale kõlbimata ainete poolest. Tõmbsooned ei pulseeri, kuna aga tuiksooned pulseerivad ehk tuikavad; kui nende peale näpuga vajutame, siis tunneme pulsilööke.

Suurt tuiksoont, mis algab südamest, kutsutakse aordiks.

Tuik-, kui ka tõmbsoone seinad seisavad koos kolmest kihist: sisekestast, keskkkestast ja väliskestast.

Sisekest on kaetud õhukeste kate-rakkudega, mis annavad veresoone seinalle sileda, läikiva pinna, mida mööda võib siis veri kergesti edasi libiseda.

Keskkkest seisab koos lihaskiudest ja teda nimetatakse lihaskestaks.

Nii võivad siis veresooned oma seinte ehituse tõttu laieneda ja kitseneda ja selle järele voolab siis neist kas vähem ehk rohkem verd. Iseäranis väga tugevad on tuiksoonte seinad, mis võivad rõhumisel vastu panna ja mis ei rebene ka siis, kui veri seespoolt tugevasti tema peale rõhub. Nii näiteks veresoonte kitsenemise ja laiennemise mängu võime igapäevases elus tähele panna iseeneste juures. Kui on meil palav, siis laienevad meie välised veresooned ja läheme näost punaseks. Samuti kui tunneme häbi ehk ei ole meie südametunnistus puhas, siis laienevad jälle meie näo veresooned ja meie läheme näost punaseks ja anname seega endid ära. Kui on aga meil külm või hirm, siis tõmbavad veresooned kokku ja meie oleme näost kahvatud. Sarnast veresoonte mängu toimetas veresoonte lihaskest, sest kui lihaskest tõmbab enast kokku, siis kitseneb veresoon, kui aga ta lõtveneb, siis laieneb veresoon. Oma vedrutavuse tõttu võime veresooni võrrelda kummitoruga, mille seinad analoogiliselt veresoontele laienevad ja kokku tõmbavad, kui meie nendest näiteks vett läbi laseme.

Nüüd, kus oleme näinud, kui suur tähtsus on veresoontel iga elava organismi toitmise suhtes, siis võime ka enesele ettekujutada, missuguseid patoloogilisi muudatusi võivad esile kutsuda igasugused veresoonte rikked, näiteks meile kõigile tuntud veresoonte lubjastus ehk arterioscleroos ja mille all kannatab suurem hulk inimesi, alates juba 40-aastaselt ehk veel nooremalt.

Nüüd tekib küsimus, kuidas tekib lubjastus ja mis ta enesest kujutab. Nagu juba sõna lubjastus näitab, on meil siin tegemist lubjastusega. Kuidas siis satuvad lubjaollused veresoonte sisepinnale, mis läikiv ja sile ja mida

mööda veri takistamata edasi voolab? Kuid loomulikud koemahlad sisaldavad alati eneses ka lubjasoolasid — sulanud olekus ja mis on koerakkudel niisamuti tarvilikud, kui muud toiduained. Kui koed surevad kusagil üksikus kehaosas, siis pole lubjasoolade tarvidus seal enam sarnane, nagu normaalsetes tervetes kudedes, ning lubjasoolad sadestuvad lahustunud olekust. Nii juhtub lubjasooladega ka muutunud veresoonte seintes. Lubjasoolad langevad sulanud olekust tükkidena välja veresoone rakkudest, ning langevad sülditaoliselt muutunud sisemisele pinnale. Nii sünnib pikkamööda veresoone lupjumine.

Lupjumise all kannatavad peaauglikult tuiksooned ehk arteerid, kuna tõmbsooned ei lubjastu, või lubjastuvad õige vähesel määral. Veresoonte sise-pinnalt läheb lubjastus edasi teiste veresoonte kihtide peale. Niisugused lubjastunud veresooned ei ole enam paenduvad ehk elastilised, nagu terved, vaid nad on kõvad ja haprad, mistõttu võivad siis kergesti rebeneda ja seejuures anda raskeid verejooksusid, mis siis ka sagedasti surmaga lõpevad. Peale selle on sarnased lubjastunud veresooned käänulised ja kõverad.

Kui vaadelda veresoonte lubjastuse all kannatavat inimest, siis näeme, et tema välised veresooned on katsumise juures kõvad ja käänulised. Iseäranis võime seda tähele panna käte ja jalgade veresoontel. Kuid aga alati ei saa veresoonte lubjastust ära määrata ehk kindlaks teha ainult väliste tundemärkide järele, sest välised veresooned võivad täitsa oma kuju poolest normaalsed olla, kuna aga seesmised organid, nagu süda, peaju ja neerud kõvasti lubjastunud on.

Veresoonte lubjastuse äratundmiseks tarvitatakse sellekohast Riva-Rocci aparati, mille abil siis ära mõdetakse, kui kõrge neis vererõhumine, mille järele siis ka otsustatakse, kui kõva on veresoonte lubjastus.

Noorel ja tervel inimesel kõigub vererõhumine 110 mm ümber, kuna aga veresoonte lubjastuse all kannatavatel isikutel vererõhumine kõigub 160—200 mm. vahel. Raskematel juhtumistel, kus ka neerud puudutatud lubjastusest siis, seal võib vererõhumine isegi 250

mm, ehk veel kõrgemale tõusta ja mis siis ka õige tihti veresoonte rebenemisega lõpeb. Kõige rohkem kannatab veresoonte lubjastuse ajal süda, sest et temal on suurt jõudu tarvis selleks, et pressida verd läbi lubjastunud konarliste veresoonte — kehasse. Nagu nägime eelpool, et terve inimese juures on veresooned elastilised ehk paenduvad ja nemad nagu kummitoru rütmiliselt laienevad ja kokkutõmbuvad ja sel teel siis aitavad südamel verd edasi juhtida. Lubjastunud veresoontes, mis kõvad ja ei paendu, puudub see viimane kokkutõmbamise võime ja siin tuleb südamel ükski töötada ja viimane energia hulk ametisse rakendada. Et oma jõuallikat suurendada, selleks peab siis süda suurenema ja meie leiame siis sagedasti, et süda on suurenenud ja laienenud. Kuid süda aga suureneb teatava piirini ja siis hakkab ka kahanema südame töövõime. Südame jõu vähenemise tõttu tulevad ilmsiks kõiksugused kõrvalnähtused, mis harilikult kaasas käivad südame rikete juures.

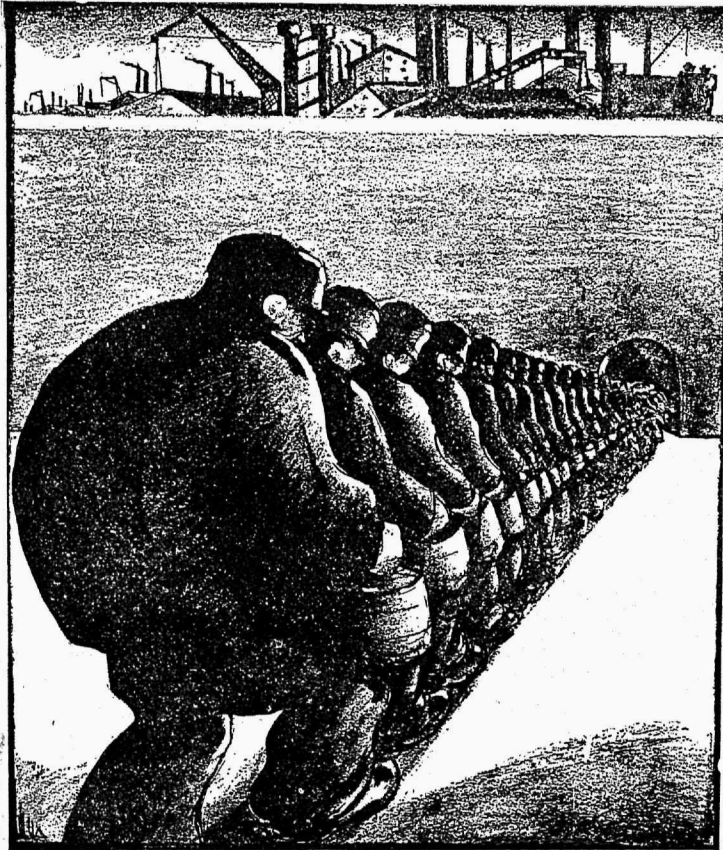
Nii paistetavad esialgu õhtuti jalad üles, maks on suurenenud, kõhtu kogub vesi, hingamine muutub raskeks ja huuled on sinised, puls nõrk, korratu, vererõhumine kõrge.

Kui on ka lubjastus oma alla võtnud südame veresooned, siis ei saa südamelihaksed tarvilikul määral toitu ja temas tekkivad rasked rikked. Sarnasel korral tunnevad haiged südames suuri valusid, nagu keegi pressiks rindade peale. Haiged kaotavad sagedasti meelemärkuse ja tunnevad surmahirmu. Need valud käivad hoogude kaupa ja sagedasti lõpeb sarnane südamekramp ka surmaga. Jalad ja käed muutuvad külmaks, külm higi tuleb otsaette. Harilikult ei kesta hoog mitte üle $\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{2}$ tunni ja inimene paraneb varsti, kui surm ei järgne. Peale südame kannatavad arterioscleroosi all ka kõik teised elundid. Kui on näiteks peaju soontes tugev veresoonte lubjastus, siis jääb inimese vaimutöotegevus nõrgaks. Peale selle võivad niisugused lubjastunud veresooned kergesti peaaugust rebeneda igasuguste liigutuste ja ärituste tõttu, mis siis võib esile kutsuda silmapilkset surma ehk jälle üldist ehk osalist keha halvatus, mis väga raske terveks arstida, sest ei ole abinõusid, mil-

lega võime peaaegu rebenenud veresoone seina parandada.

Ka neerude veresooned saavad sagedasti puudutatud lubjastusest. Veresoonte lubjumine kutsub neerudes raske haiguse pildi esile, mis teda ajajooksul hävitavad. Vererõhuline tõuse sarnasel korral isegi üle 250 mm. Sarnastel haigetel on kusetung sagedane. Kuses leidub vähesel hulgal munavalget, kuse erikaal on madal.

vere edasipressimine lubjastunud veresoonte juures ainult üksi haige südame hooleks, mis ka viimaks ikka nõrgemaks ja nõrgemaks muutub. Ühes südame nõrgenemisega muutub ka haige seisukord päev-päevalt halvemaks ja kardetavamaks. Haigele tulevad sel juhtumisel siis enne surma krampid peale. Haige sonib, mõistus ei ole selge, ja ta muutub rahutuks. Kõiki neid nähtusi seletatakse sellega, et haiged

Tööle!

Pea valutab sagedasti sarnastel haigetel, ninast jookseb verd, kõrvad kohisevad ja on õrnad igasuguste häälte vastu. Kuna süda, mis on suurenenud ja laienenud, ei suuda kõrge vererõhkimise all enam oma tööd jätkata ja verd läbi lubjastunud ja kivinenud veresoonte, mille avaus on kitsaks jäänud — verd edasi pressida. Kuna terve inimese juures veresoonte seinad, mis laienevad ja kokku tõmbuvad, ka aitavad verd südames edasi saata — jääb

neerud ei suuda kehast enam kõrvaldada neid olluseid, mis organismile kahjulikud ja mürgilised, neist lämmastiku sisaldavaid kusehappe soolasi, mis ka arvatakse just krampide tekitajateks ja mis muudu tervete neerude kaudu kusega organismist välja heidetakse. Sarnane raske neeruveresoonte lubjastus lõpeb alati ka surmaga, kuigi haiguse käik võib teinekord õige pikale venida.

Nagu nägime, et lubjastuse korral on veresooned seestpoolt konarlikud

ehk mügarlised. Kuid juhtub tihti, et mõni sarnane mügarane saab vere-soonte seinad küljest lahti kistud ja ve-rega edasi kaugemale kehasse kantud. Kui satub sarnane lahtirebitud tükkike kopsu, siis topib ta kopsuveresoone kinni, mis siis kopsus raske haiguse pildi esile kutsub. Samuti võib sarnane veike kübemeke kuni peajusoonteni rännata ja siin mõne väikese peaju-soone kinni toppida. Sel juhtumisel ei saa see peaju osa, mida peab kinni-topitud veresoon varustama, toitu ja peaju rakud, mis väga tundelikud nälgimise vastu, muutuvad pehmeks ja kutsuvad seejuures peaju väga raskeid rikkeid esile ja mis siis ka enamasti surmaga lõpevad.

Kui lubjastub ja ummistub näiteks suur tuiksoon, mis viib verd jalga, siis tekivad jalas samasugused nähtused kui peaju. Sarnane jalg sureb ära ja muutub külmaks, sest et ta enam verekaudu toitu ei saa ja inimesel on surnud jalg otsas. Kui siin operatsiooni teel ei saa veresoont vabastada topisest ja jalg õigel ajal ei lasta maha lõigata, siis võib inimene surra, sest sarnase surnud jala viibimine elavas kehas tekitab üldkeha mürgitust.

Sarnast veresoont sulgevat tükki, mis on tulnud verevooluga veresoones-tiku teistest osadest, nimetatakse topi-seks ehk teaduslikus keeles embooliks.

Ehk küll veresoonte lubjastuse puhul on soonte seinad paksemad ja kõvemad, kuid siiski vähem vastupanevad rõhumisele ja nad võivad ühes ehk teises kohas välja venida, nii et soon läheb selle koha peal ikka laiemaks ja laiemaks. Tuiksooned ehk arteriad laienevad sel teel sagedasti ainult ühest küljest — soonele tekib nagu sopp külje peale. Tuiksoone laienemist nimetatakse teaduslikus keeles aneurüsmiks. Kõige sagedamini tulevad sarnased aneurüsmid ette peatuiksoonte sein-tel ja on teinekord lapsepea suurused. Aneurüsmid on väga kardetavad, sest et nad kergesti rebeneda võivad, millele siis suur verevalang järgneb ühes silmapilgse surmaga. Peatuda üksikute aneurüsmi tundemärkide juures viiks pikale, sest aneurüsmi olemasolu inimese organismis annab juba sedavõrd en-nast tunda, et inimene läheb tingimata arsti juure, kes siis haige kaebustega ja

haige objektiivsel järeelvaatusel ka aneurüsmi üles leiab. Kuid teinekord võib aneurüsmi kindlaks teha ainult röntgeni kiirte abil.

Peatume lühidalt ka haiguse tekki-mise peapõhjuste juures. Lubjastuse tekkimise põhjusi on väga palju, kuid siiski on paljud veel alles teadmata ja uurimisel.

Nii näiteks tekitab veresoonte lupju-mist raske füüsiline töö, mis nõuab or-ganismilt suurt jõupingutust. Kuna iga masin kulub, nii kuluvad ka raske töö juures inimese veresooned ja meie võime ka veresoonte lupjumist nimetada piltlikult veresoonte kulumise haigu-seks. Nii leiame ka veresoonte lupju-mist rasket tööd tegevat meestel sage-damini, kui naistel, ka rasked nakkus-haigused, nagu soetõbi, sarlakid, rõuged, raske influentsa ja tuberkuloos võivad panna aluse veresoonte lubjastusele.

Iseäranis pea- ehk lõviosa etendab ka süüfilis. Nii näiteks aneurüsmid, mil-ledest oli meil eelpool jutt, tekivad just süüfilise tagajärjel.

Ka suur alkoholi tarvitamine aitab arterioscleroosi arenemisele kaasa.

Ka üleliigne suitsetamine on sage-dasti selle haiguse tekkimise põhjuseks, iseäranis just siis, kui veresooned on oma loomu poolest nõrgad. Nii areneb suurtel tubaka tarvitajatel veresoonte lubjastus vara. Siin avaldab oma mõ-ju pikaldane kihvtitus nikotiiniga, mida leidub tubakas.

Ka mõned ainevahetuse haigused, mille puhul on keha üksikute osade toimimine korraga — nagu luuvalu, po-dagra, suhkurtõbi, rasvatõbi (obesitas), pikaldane neeru põletik jne.

Mida nõrgem on veresoonte ehitus, seda enam areneb neist välja vere-soonte lubjastus. Mida vanem inimene, seda sagedamini tuleb ette lubjastust. Sest vanadel inimestel leidub alati ve-resoonte lubjastust, kas vähemal ehk suuremal määral. Vanade inimeste ve-resoontelubjastust ei nimetatagi enam haiguseks, sest see on paratamatu va-naduse nähtus. Nagu iga masin kulub, nii kulub ka inimese organism ühes veresoontega. Mida kauem on vere-sooned puhtad ja terved, seda pikem on ka inimese elu.

Nüüd tekib küsimus, mis tuleb teha sarnaste haigetega, kes kannatavad veresoonte lubjastuse all. Kas leidub veel sarnast rohtu ja vahendit, mis muudaks lubjastunud veresooni vedrutavateks ja siledateks? Kui meie suudaks seda korda saata, siis muudaksime vana halli rauga jälle nooreks, sest inimese eluiga oleneb ta veresoontest. Kuid kahjuks on meile loodus jätnud õige vähe neid vahendeid, millega võime lubjastunud veresooni parandada, kuid mitte terveks teha. Arstimise vahendina tarvitatakse siin peaaesjalikult jodi soolasi, mis sooladel on teatud mõju lubjastunud veresoonte sisekesta peale, et ta muutuks rohkem libedaks ja et verel oleks siis kergem teda mööda libiseda. Harilikult tarvitatakse jodi sooladest kalli jodati ehk natr. jodati sullatisena, näiteks järgmises koosseisus:

Rp.: Sol. Kall. jodat 5,0: 100,0

Aq. menth. 50,0

MD. 3 korda päevas üks supilusika täis peale söögi.

Seda rohtu võib pikemat aega tarvitada. Kui aga tekib nohu, siis tuleb vahet pidada, sest jodil on see omadus, et ta nohu tekitab. Ka tinctura jodi, mis meile kõigile tuttav, võib piimaga tarvitada, alates 1 tilgast peale kuni 10 tilgani ja siis jälle 10 tilgast tagasi kuni 1 tilgani. Kuid tinct. iodi tekitab kergesti kõhu katarrisi, siis tuleb rohkem eelistada just kal. ja natr. jodati. Kuna jodi soolad kergesti maolimahika ärritavad, siis tuleb neid pealesöögi tarvitada. Peale siin ettetoodud jodi preparaate tarvitatakse veel õige laialt patenteeritud jodi preparaate, mis oma mõju poolest samasugused, kuid aga hinnapoolest väga kallid.

Jodi preparaate tuleb juba siis tarvitama hakata, kui on algamas veresoonte lubjastus, sest siis võib nendest kasu loota arterioscleroosi ärahoidmise suhtes. Kui aga on arterioscleroos kaugele arenenud, siis võib nendest vähe abi loota.

Nagu juba eelpool tähendasin, et arterioscleroosi tekkimises mängivad peaosas: raske kurnav füüsiline ja vaimline töö, liig suur alkoholi tarvitamine. Samuti suurel määral suitsetamine ja suguhaigused, nagu süüfilis, siis tuleb nendest katsuda hoiduda niipalju, kui keegi seda suudab ja olud seda lubavad.

Samuti tootmisel on väga suur tähtsus arterioscleroosi tekkimises. Kuna lihatoitud, nagu uurimused on näidanud, on ka arterioscleroosi tekitajateks, siis tuleb suuremat rõhku panna taimetoitude peale. Nii siis, kes tahab hoida ennast arterioscleroosi tekkimise eest, söögu vähem lihatoitu ja rohkem taimetoitu, mis rikas vitamiinide koosseisu poolest.

Meie esivanemad ei tunnud nähtavasti veresoonte lubjastust, ega kaebanud selle üle kunagi, sest et nad elasid looduse rüpes ja toitsid ennast peaaesjalikult taimetoiduga, kuna liha nende laual haruldane nähtus oli. Ja nad elasid väga vanaks 70—80 aastaseks ja isegi üle 100 aasta, olles seejuures veel küllalt terved ja elujõulised. Nüüd aga, kus meie praeguse aastasaja inimese elab küllalt palju paremates elamistingimustes kui meie esivanemad, siiski muutuvad meieaja inimesed nii noorelt juba vanaks ja halliks. Ja ajavaim, mis on teinud meie inimese masinaks, vajutab ta otsaette juba elulõpuarve 60 aasta vanuselt ehk veel nooremalt.

Soojuse tekkimisest ja vabanemisest lihastes.

Dr. H. Jürgenson, Tartu.

Inimkehas end avalduvate nähtude hulgas etendab soojuse vabanemine üli-suurt osa. Soojus tekkitab meis alati nii öösiti, kui päeviti: nii toiduainete lihtsamateks muutumisel meie seedimiselundites, nii hingamise mekaniismi ja kemismi, töö ja selle tulemuste tagajärjena, soojus tekkitab lihastes jne. Soojuse keskkorraldajaks, keskjaamaks inim-

kehas osutub tsentraal- ehk keskergukava, kelle hoole alla kuulub: 1) hoolitseda selle eest, et inimkehas parajal arvul soojust alaliselt tekkiks, saaks valmistatud, 2) et parajal hulgal soojust higi jne. näol kehast saaks eemaldatud.

Samad soojuse valmistamise, produt-

seerimise eest hoolitsevad ergukavali-
sed keskpunktid peavad selle eest val-
vel olema, et inimkeha kütteks tarvita-
tud „materjaalidega“ küllalt otstarbeko-
haselt ümberkäiakse, väiksema energia-
kulutuse juures suuremat kasu, parajat
soojust saadakse.

Väga mitmesugustest teguritest ära-
rippuvatel põhjustel ongi soojus mitme-
sugustel loomadel mitmesugune: loo-
dusteadus tunneb külmaverelisi ning
soojaverelisi. Ka argipäevases elus
ettetulevatel loomadel on mitmesugune
kehasoojus: nii on ta hobusel 37,7°, kas-
sil 38,7°, koeral 39,2°; lindudel on keha-
soojus veel kõrgem: öökullil 41°, kanal
43°, tuvil 44° jne.

Mis haigustesse puutub, siis tõuseb
kehasoojus (eriti kui haigus algab veel
külmavärinatega: kopsupõletik jne., siin
tõuseb lihaste kramplikult kiire väri-
nate tagajärjena inimeses kehasoojus
kohe algul peaaegu kuni 40°) harilikult
haigestumise algul kohe, kuid tuntakse
ka mõnda üksikut rasket haigust, kus
kehasoojus ei tõuse, vaid langeb koguni,
näiteks koolera, osalt verise kõhutõve
jne. juures.

Ka mürgid mõjutavad kehasoojust:
ühed alandavad, teised suurendavad
teda.

Alkoholi, eetri, kloroformi,
kloraal-hüdradi, hiniini ning terve
rea n. n. palavikku vähendavate roh-
tude tagajärjel langeb keha tempera-
tuur. On kirjeldatud juhul, kus jooma-
ril kehatemperatuur 24,0° langenud ning
imeviisil on suudetud ta elu siiski pääs-
ta, ka teame me terve rea rohete, nagu
strichniin, kokain, nikotin jne., mis
kehasoojuse tõusule kaasa aitavad,
eriti esimene neist (tarvitatakse ka „re-
base mürgiks“) kutsub välja tugevad
värinad, lihased algavad kramplikult
„tööd“, tõuseb kehasoojus, 1) soojuse
valmistamine, kuid ka 2) soojuse ära-
andmine higi jne. näol.

Edasi võiks tähendada, et kuumuses
(aurulaevade jne. ahjukütjad) kehasoo-
jus pisut tõuseb, saunas koguni mõne
kraadi võrra, kuna külmus vees suple-
misel ta langeda võib 32°—33°. Ka koo-
lera juures on kord tähele pandud pala-
vikku 24°, kuna ise ma ka näinud olen
palavikku koolera juures, mis näitas
30° ja 32°.

Soojuse alalhoidmine, inimkehas on

tingitud nii siis ergukavast: selleks on
suurajus erilised soojuselekko-
hahad. Tähtsamad nendest oleksid need,
mis asuvad nägemise künkas ningaju
vöötkehas. Neid keskkohas võivad tu-
gevamasse ehk aeglasemasse tegevusse
panna 1) vere enese soojus, 2) ärritu-
sed, mida keha tajub, vastu võtab, näi-
teks külma tundes õuel olles ehk üli-
suurt kuumust tundes põletavate päikse
jne. kiirte käes viibides. Need soojuse
keskkohad sulituvad erilisel ka hingam-
misele, soolte tegevusele jne. On katse-
liselt ka teisi soojus-keskkohati kindlaks
tehtud (selleks loomade ajusid mitmel
kohal läbitorgates), nagu hallis külmus
suures ajus, siis kohas, mis peas ja mitte
kaugel ei asu suurest lõgemest jne. Ka
seljandi vigastuste ning üksikosade väl-
jalõikamiste järele tuleb rikkeid ette
soojustekkimises; nimetatakse veel vi-
gastusi ajukoobaste kohtadel, mis soo-
juse tekkimises inimkehas rikkeid välja
kutsuvad (sõnaga kõik ajuhaigused, mis
ajukoopaid oma hilisemas arengus puu-
dutavad, rikuvad. Ka häireid kutsuvad
välja kehasoojusega varustamises ning
kehasoojuse äraandmises higi jne. näol).

Kehatemperatuuri mahavõtivate roh-
tude mõjul näeme, et inimkehas 1) soo-
juse tekkimine saab vähendatud, kuna
soojuse äraandmise „tahe“ (higi jne.
näol) suureneb; sõnaga, saab ainete vahet-
us aeglasema kuju siin. Sama näht-
ust näeme koolera juures, kus keha-
temperatuur õige madal on.

Teisiti on palavikuga end ilmutavate
haiguste juures, siin suureneb keha 1)
soojuse varustamisega, mis aga 2) soo-
juse äraandmisesse (higi jne. näol) puu-
tub, siis võib ta suurenenud olla (tubli
higistamise) ehk ilma suurema muutu-
seta olla. Ka võime väga suuri hüppeid
kehasoojuse languses tähele panna
(5—6 ja rohkem kraadi võrra; õhtul näi-
teks kehasoojus 41°, hommikul 35°, mä-
letan kahte sarnast juhust, korduvate
soojatõve all kannatajate juures, Eesti-
Vene sõja ajal 1918.—1920. a.). Taime-
mürk strichmini on eriline mõju keha
peale veel ka ses mõttes, et tema mõjul
suureneb nii 1) soojuse hulga valmista-
mine, kui ka 2) soojuse äraandmine
inimkehas, seetõttu võib soovikorral
koguni strichmini mürgina sisse andes
kord kõrget kehasoojust (palavikku)
tekitada, ehk jälle temaga keha tempe-

ratuuri alandadagi: ses mõttes näitabki meile see mürk temperatuuri mõttes küllalt üllatusi: suurema soojuste valmistamise juures, kusjuures vähemal arvul soojust ära antakse, tekib strichnini mõjul kehatemperatuuri tõus, kui aga kõrgendatud soojuste valmistamise juures veel rohkem keha soojust ära annab, tekib strichnini mõjul kehasoojuste langemine.

Lihased töötavad alaliselt, kord vähem, kord rohkem. Sarnaste lihaste hulka, mis alaliselt töötavad küsimata meie n. n. tahtest, kuuluvad eesrinna need peenikesed lihased, mis leiduvad veresoontes, põies, seedimiselundites jne. Päeval on kogu me lihaskava töö palju suurem muidugi kui öösel, sest siis saavad meie tahte sunnil (kui me näiteks ette võtame käigu kusagile, ehk kodu teeme tööd jne.) ka suur hulk teisi lihaseid, n. n. vöötlihaseid töösse rakendatud (vöötlihased on need lihased, milliseid igapäevases keeles meie lihaks nimetame) ja see suurendab inimese üldist tööd. Võib kindlaks teha, et tegevast lihastest, s. o. lihastest, mis oma tööga lõpule jõudnud, äraminev „must“, tõmbsoonte veri $\frac{1}{2}$ kraadi võrra soojem on verest, mis lihasesse tuleb, s. o. n. n. „puhtast“, tuiksoonte verest (üldse on vere soojust 37,5° ümber). On kindlaks tehtud, et iga lihase kokkutõmbamist saadab soojuste tekkimine, mida kindlaks määratakse n. n. soojuste elektriliste termomeetrite ehk temperatuuri mõõtjatega. Üksused, millega siin arvestatakse, on üliväikesed (mikrokalooriad).

Lihaseid võib kokku tõmmata (räägime siin eesrinna vöötlihastest) sundida mitmel teel:

- 1) näpistamisega, löökide ning teiste mekaaniliste abinõude kaasabil,
- 2) elektriliste ärritustega,
- 3) keemiliste ja teiste viisidega.

Kui lihas töötab ehk end kokku kisub, siis kuulduv temas mürinat, kohinat, mis annab n. n. lihaste tooni, lihaste hääle. Pigistame oma mõlemad lõualuud tugevasti üksteise vastu, katke omad mõlemad kõrvad kätega hästi kinni ning teie võite kuulda oma järamislihaste tooni, häält, kohinat (eriti välise pure- ehk n. n. lõuapära lihaste tööd).

Lihaste töö tagajärjena vabaneb

muidgi nii soojust, kuid ka jõud, meie keha käimapanev jõud jne.

Lihased ei ole mitte liht masinad, milliseid soojustekitajateks (termodünaamilisteks) nimetada võib: viimases tekib esmalt soojust ning osa sellest soojustest muutub hiljem jõuks, lihastes vabanevad soojust ning jõud eraldi, üleminekut siin ei ole. Mekaanika valemite põhjal, mis masina kohta maksivad, peaks töötavas lihases eneses temperatuur 170° olema, mis mõnede õpetlaste poolt võimatuks tunnistatud, kuna teised jälle arvavad, et sarnane temperatuur olla võiks, kus ju siin väga piiratud lihase kohalise tööga tegemist on. On seetõttu inimmasinast rääkides ka sarnane vaade olemas (esimeste õpetlaste seisukoht), et inimmasin just keemodünaamilist masinat, mitte aga termodünaamilist masinat enesest kujutavat. Lihastöö olulisemaks ning tähtsamaks ülesandeks osutuks nii siis ka eesrinna soojuste tekitamine. Üldse võib töö, jõu ning soojuste tekkimise ja vabanemise kohta töötavas lihases öelda, et mida vähem läheb kokkutõmbunud lihasele tarvis oma jõudu pingutada, et teatavat raskust ülal hoida, mida vähem lihasele nõuetav pingutus (põnevus), seda vähem pruugib ta oma kogu energiast kulutada, tarvitada töö, jõu peale ja seda rohkem vabaneb soojust siin. On olemas üks haigus, mis kangestuskrampisid väljakutsuva pisilase läbi tekib, samuti kiirelt üksteisele järgnevate elektriliste ärrituste juures võime tähele panna suurt palaviku tõusu, ülisuurt soojuste tekkimist ja vabanemist organismis.

Kuumas õhkkonnas (ahjukütjad, sepad jne.) suureneb ainete vahetus, tekib rohkem soojust, vähem aga liikuma, inimlihaseid töösse panevat jõudu, tööd. Väga külmas ümbruses peab keha tahtmatult soojust omale lisahulgana juurde koguma, kas lihaste suurema ainete vahetuse ehk teisel näol; kogu keha tegevus peab sarnasel puhul end elavamalt avaldama hakkama (me teeme kehaharjutusi jne.).

Sobivamaks toa temperatuuriks nagu teada, on tervel inimesel 13—14°.

Harjumusel on ka ülisuur tähtsus lihaste tegevuse peale. Harjunud mingisuguse tööga inimesel tekib lihastes rohkem jõu tagavarasid (töötada või-

maldavat energiat, kineetilist jõudu), harjumata! aga suurel arvul soojust. Ka avaldab end harjutamatus teiste elundite juures, näiteks kiiresti kättejõudvas hingeldamises, hingematmises, südame nobedas peksmises jne.

Ka tehtava töö raskus ning töötaja vastav vanadus mõjutavad üksteist. Edasi on siin sõna kaasa öelda sugupoolel, kliimaatilistel ajajärkudel, teatava maanurga geograafilisel asendil, kuuluvusel teatavasse rahvusesse jne. jne. jne.

Lihastest vabaneb nii siis soojust vähemal ehk suuremal arvul, nendes tekib ise soojus, mis soojust teataval kõrgusel hoiab, neis saab soojus oma tähtsuse, mis kogu kehale, temperatuuriräakides, ülisuure tähtsuse omab. Mõned kalad hundavad, mürisevad, vees ujudes, see on nende töötavate lihaste mürin; see muskliste ehk lihaste

hää! ehk toon peab meile uuesti kinnitama, et kogu elav loodus (loomad, linnud, kalad jne.) kujutab enesest määratu suurt masinate tehast, kus alaliselt vabanevad: nii 1) töö-energia, mis avaldab end loomade juures jooksumis, käiguse jne., nii 2) soojus-energia jne.

Peab huvi tundma masina vastu, siis võib mõista ka loodust, masinat, siis võib meeldida ka inimmasin oma rõõmude ning muredega. Alaline tegevus igal pool: töö tekkimine, soojuste tekkimine ning vabanemine, — sarnane on meie argipäev oma suurustes ning väiksustes. Igal pool töötavad „elutehastes“ jõurattad, inimkehas lihased jne., igal pool vabanevad energiad, nii soojus, kui ka töövõime, jõud... Igal pool keeb täieline elu, seda näeme ka oma kehas, — kas oma inimmasina tundmine ei ole seepärast mitte suurim õnn?

Kinnitusameti otsusi.

5. jsk. tööinspektori ringkonna kinnitusameti koosolekult 20. sept.

Räpina üldhaigekassa 1928. a. aruanne ja 1929. a. eelarve.

Aruandja seletus: Aruanne on esitatud 16. aug. s. a., seega 2 nädalise hilinemisega peale kinnitusameti poolt otsusega 7. VI. s. a. määratud tähtaega 1. aug. s. a. Aruanne on koostatud uue, kinnitushõukogu poolt kinnitatud vormi järele. Aruandest on näha, et 1928. a. tegevuskapitali arvel seisvad summad jagunevad järgmiselt: Kr. 427.60 on makstud abirahana, kr. 507.77 valitsemise kulud ja kr. 1076.94 tagavarakapitalile juurde arvatud. Ehk küll valitsemise kulud ületavad makstud abiraha summat, siiski tuleb seda loomulikult pidada, arvesse võttes haigekassa liikmete vähest arvu (aasta lõpul 100). Valitsemise kulude summa on vähem eelarves ettenähtud summast (kr. 677.50). Aruande lõpus toodud 1929. a. eelarves pole veel teostatud vea parandamist, mille kõrvaldamist nõudis kinnitusameti otsusega 25. juunist s. a. nr. 1988 p. 10 hiljemalt 1. novembriks s. a.

Otsustati Räpina hkg. 1928. a. tegevuse aruande teadmiseks võtta; sama haigekassa 1929. aasta eelarve aga kuni kinnitusameti otsusega 25. 6. s. a. nr. 1988 p. 10 puuduste kõrvaldamiseks antud tähtaja, 1. nov. s. a. möödumiseni läbivaatamata jätta.

Tartu üldhaigekassa juhatuse järelepärimine

õnnetusjuhtumise läbi vigastada saanud isikute transporteerimise kulude asjas.

Aruandja seletus: T. T. S. § 308 p. 1 põhjal 15. juunil 1913. a. Vene tööstus-kaubanduse ministri poolt antud määruse sisaldavad § 7 nõude, et esimene arstiabi äkiliste haiguste puhul ja õnnetusjuhtumil peab võimaldatud olema kas ettevõtte juures või väljaspool — tingimistel, et see abi antakse küllalt kiire korras. Sama määruse § 10 näeb ette, et ettevõtte peab varustatud olema vastavate abinõudega kandmiseks ja vedamiseks, kui haigeks jäänule puudub võimalus liikuda omal jõul, T. T. S. § 308 p. 2 järele. Hiljem antud üldmäärused haigekassa liikmete ravitsemise korralduse kohta (R. T. 87/88 — 1925. a.) ja kinnitushõukogu seletus tööõnnetuste puhul arstiabi andmise kohta (R. T. nr. 52 — 1926. a.) käsitlevad arstiabi korda täpselt T. T. S. § 308 p. 2 näidatud ulatuses välja jättes haige või vigasaanu töö kohalt esimese arstiabi punkti transporteerimise küsimust. Sellepärast leiab, et kinnitusametile tuleks kinnitusameti seaduse § 12 p. 1 juhatusel seletada esitatud küsimust määruse 15. VI. 1913. a. § 7 ja 10 järele, et vigasaanu transporteerimine tööõnnetuse kohalt — arstiabi teostamise kohale peab sündima kas ettevõtte valdaja päralt olevate kande- või veoabinõudega, või valdaja poolt selleks ajutiselt muretsetud abinõudega. Selle nõude valdaja poolt mittetäitmisel aga viimase kulul teiste juuresolijate poolt.

Aruandja seletuse kuulunud ja asja kaalunud kinnitusameti otsustas kinnitusameti seaduse § 12 p. 1 põhjal Tartu üldhaigekassa juhatuse järelepärimise peale õnnetusjuhtumiste läbi vigastatute transporteerimise kulude asjas seletada, et kassaosaliste-vigasaanu transporteerimine tööõnnetuse kohalt arstiabi andmise kohale peab sündima ettevõtte valdaja päralt

olevate kande- või veoabinõudega. Viimaste puudumisel aga ettevõtte valdaja kulu kõrvalt võetud veo- või kandeabinõudega.

5. jsk. tööinspektori haigekassade jooksev tegevus kuuaruannete põhjal.

Aruandja seletus: 1) Tartu üldhaigekassa poolt esitatud juuni- ja juulikuu aruannetest on näha, et kinnitusameti otsus 25. VI. s. a. haigek. tagavarakapitali korraldamise asjas on osaliselt täidetud määratud tähtjaks (realväärtuste osas) kuna aga maksuvõla osas teostamata on 7 kuu kohta kr. 10.991.90 suurune puudujääk arstiabi kapitali arvel, ei ületa eelmiste aastate puudujääke, nii 1928. a. ulatus kuni kr. 1900 kuus.

2) Valga üldhaigekassa poolt esitatud kuu aruannetest aja eest veebruarist kuni juulini (31. VII.) s. a. nähtub, et veebruarist kuni aprillikuuni on endiste aruannete asemel uued saadetud, nendes ilmsiks tulnud vigade tõttu. Ka siin pole kinnitusameti otsus 25. VI. s. a. tagavarakapitali korraldamise suhtes maksuvõla osas täitmist leidnud. Selle tagajärjel on haigekassa juhatus tähelepanematult astunud üle piiride, mis T. T. S. § 334 tagavarakapitalide tarvitamiseks nähtud ette. Kuna kinnitusnõukogu juhatusel 30. IV. s. a. arvestatud Valga haigekassa tagavarakapitali seis 1. I. 1929. a. oli kr. 2256.42, vähenes see 1. VII. s. a. peale kr. 1130.10 ja 1. VIII. s. a. peale kr. 758.55-ni, see on alla T. T. S. § 334 lubatud normi. Sellepärast teen ettepaneku nõuda T. T. S. § 334 põhjal ja kinnitusameti seaduse § 13 p. 8 juhatusel Valga haigekassa juhatuseks T. T. S. § 334 täitmist hiljemalt 1. novembriks s. a.

3) Võru-Petseri üldhaigekassa poolt esitatud juuni-augusti kuu aruannetest nähtub, et kinnitusameti otsus 25. VI. s. a. on tagavara kapitali suhtes täidetud täiel määral. Küll aga pole veel täidetud kinnitusnõukogu soovitus inventaari kapitali eraldamise kohta tegevusekapitalist.

4) Kinnitusameti otsusega 25. VI. s. a. nõutud Räpina üldhaigekassa kuu aruanded on viimase poolt esitatud ühenädalise hilinemisega — aja eest jaanuarist kuni juuli kuuni s. a. — Tagavarakapitali korraldamise üle puuduvad andmed. Küll aga nähtub aruannetest et haigekassa liikmete arv on 100 pealt langenud 73 peale, missugune arv peale Räpina paberivabriku seismajäämist veelgi langeb, nii et praegu haigekassa liikmete arv mõnekümnest isikust koosneb.

Arstiabisoomist ei või takistada.

2. jsk. kinnitusameti koosolekul 27. juulil olid tähtsamaks punktiks Tallinna ühise haigekassa määrused, mille kohta seletab aruandja: §§ 11 ja 15 toodud taksid („R. T.“ nr. 66 — 1928) tarvitamisele võtmine ei ole põhjendatud, sest „R. T.“ nr. 66 — 1928 avaldatud aluseid, mille järgi liikmete ravitsemise oma korraldusse võtnud haigekassa on kohustatud arstiabi kulusid tasuma, kui tal võimalik ei ole enesel arstiabi korraldada, ei saa maksvaks lugeda Tallinna ühise haigekassa kohta, sest viimane saab ja korraldab ise arstiabi andmist palgaliste arstide, lepingu-arstide ja ka § 10 ja 3 (perekonnaliikmetele) nimetud tsekkide

väljaandmisega mitte-lepingu vahekorras olevate arstide poole pööramiseks. Ja kuigi oletada, et „R. T.“ nr. 66 — 1929. a. avaldatud arstimise tasunormid (taksid) on Tallinna ühishaigekassale, sellepeale vaatamata, et ta ise saab arstiabi korraldada teistel alustel, lubatud tarvitusele võtta, siis sel kujul, nagu seda haigekassa kavatsab käsitada, ei ole nende käsitamine lubatav. Taksid nõuavad ette tasu visiidi puhul arsti juurde 1 kroon, korduv visiit 0,75 kr. ja ainult neis tasupiirides maksab haigekassa kassaliikmele tagasi, kuigi tegelikult viimasel tuleb rohkem väljamaksta. Haigekassa ise maksab ja maksis ka läinud aastal oma liikmete eest arstidele visiidi pealt 1 kr. 25 senti.

§ 11 näeb kogu ette, et ka sel puhul kui vastav kokkulepe arstidega puudub, tasutakse arsti honorarid liikmele „R. T.“ nr. 66 — 1928. a. avaldatud taksid suuruses ka sel juhul, kui ambulatooriumi arst (§ 7) leiab, et „haige ravimine mõnesugustel põhjustel ambulatooriumis on võimatu“ ja saadab haige eriarsti juurde, samuti ka juhul, kui koju kutsutud haigekassa arst leiab tarvilikuks juure kutsuda teisi arste (§ 9). Sarnane olukord loob mitmesuguseid võimalusi arstiabi takistamiseks, sunnib haigeid arstiabi eemale, sest töölistel ei ole tihti üldse võimalik suuremaid summe arstimise alla kinni panna ja seal juures veel kaunis tunduva osa ilma tagasisaamata. Haiguskindlustuse seaduse mõtte järgi on lubamatu, kui kassaosalist, kes nõus on haigekassa arstiabi vastuvõtma, sunnitakse „võõra“ arsti juurde minema oma tasku peal.

§ 15 nõue, et väljaspool Tallinnat ja Nõmme, kus kassalepinguarsti ei ole, tuleb haigel pöörduda kõige lähema arsti poole, ei ole ka seadusepärane. Kassaosalised ei pea mitte alati „kõige lähema“ arsti arvamist vastuvaldemata tõeks, iseäranis juhtumistel, kus see arst ei ole teatud haiguse eriarst ja seepärast pööravad teise arsti poole. Seaduse järgi on igal haigel arsti valimise õigus — vaielda võib ainult see, kes tasub arsti honorari. Tööst. töö seaduse § 357 kohaselt lasub haigekassa juhatusel kohustus k-osalise haigestumise ja selle kestvuse kindlakstegemine, muuseas, ka abiraha maksmise otstarbel, kuid kusagil seaduses ei ole näidatud missuguste nimelt arstide tunnistustega peab juhatus siin arvestama ja missugustega mitte. Ülaltoodud põhjustel tulevad „Üldised määrused...“ §§ 11 ja 15 kinnitamata jätta.

§ 40 tuleb lõpp-lõige: „kakkalustest või vägivallategudes mitte-süüdioleku tõestamine on isiku enda kohustus“ kinnitamata jätta sel põhjusel, et see lause võib soovimatuid arusaamatusi tuua.

§ 42 tuleb kinnitamata jätta järgmistel põhjustel: Tööst. töö sead. §§ 309, 311 ja 312 alustel on abiraha saamise õigus rajatud ainuüksi haigestumisele, mille tagajärjeks on töövõime kaotus, mis ei võimalda tööd teha. Seal juures ei ole kusagil seaduses seda kassaosalise õigust piiratud ses mõttes, et abiraha makstaks ainult sel puhul, kui haige töökohalt palka edasi pole saanud.

„Üldised määrused...“ osas, mis kannab pealkirja „Perekonnaliikmetele“, tuleb kinnitamata jätta järgmised kohad:

§ 1, kui seaduse ja haigekassa põhikirja § 24 märkusega mitte kooskõlas. Põhjendus: Tööst. töö sead. § 357 järele on kassa juhatuse vastutavaks organiks abirahade väljaandmistele juures ja seepärast peab tema peal la- suma kohustus kassaosalise tõelise perekond- lise seisukorra kindlakstegemiseks. § 1 tahab aga perekonnaliikmete registreerimise asja kontrollitult jätta. Sama § 1 märkus, mis kõ- neleb, et „lahus elavate abielupaaride lapsed võetakse naise perekonnaliikmeks ainult juha- tuse sellekohase otsuse järele“ käib nii: „Pe- rekonna liikmete koosseisu määrab igaastane peakoosolek kindlaks“, samuti ka kassa põhi- kirja § 24 märkusega, mis näeb ette, et otsus selle kohta, keda lugeda perekonnaliikme- teks, kellel haigekassa kulul rahaabi ja arsti- abi saamise õigused, tehakse peakoosolekul“.

§ 10 tuleb kinnitamata jätta kui mitte koos- kõlas olev Tööst. töö sead. ja haigekassa põhi- kirjaga. Tööstuse töö sead. §§ 309 ja 311

selge mõtte järgi kuulub abiraha väljaandmine haigekassast § 311 näidatud tähtaegade jook- sul ainult juhtumistele, kus kassaosaline ise haige on. Mis puutub aga abirahadesse ja muusse toetusse perekonnaliikmetele, siis sama sead. § 279 järel lõpeb nende toetuste väljaandmine üldistel alustel, kui isik, kes ettevõttest lahkunud, mõne teise haigekassa liikmeks on astunud, kuid mitte hiljem, kui kuu aega peale palgalepingu lõppemise või surmamise päeva nimetatud ettevõttega.“ Kassa põhikirja § 7 kõneleb sama Tööst. töö sead. § 299 näeb ette abirahad ja arstiabi andmist ainult kassaliikmete perekonnaliikmetele.

„Abirahade ja arstiabi normid“ tuleb §§ 10, 11 ja 20 lõpp-lõige kinnitamata jätta põhjustel, mis „Üldised määrused“ kohta juba ettekan- tud (§§ 10, 11).

Kinnitusamet otsustas määrused kinnitada, väljaarvatud need §§-id, mille vastu aruandja vaidles.

Haigekassade tegevusest.

Tallinna Ühise Haigekassa volinikkude erakorraline peakoosolek

19. septembril 1929. a.

Koosoleku juhatajaks valiti J. Ringsmann, abiks Kingsepp. Protokollikirjutajaks R. Tõp- vei, abiks E. Rosenfeldt.

Rev.-kom. esimees Laid aruandes juhatuse tegevusest teatas: möödunud aastal, kui amet- nik Mölleri kuritarvitused avalikuks tulid, läks juhatuse ja rev.-kom. vahekorrald. Samuti on juhatuse tagandanud ametist raamatupidaja abi Tietzer'i, mille tagajärjel nüüd raamatud korrast ära on. Samuti vallandati asja- ajaja Soilts ilma põhjuste teatamata ja võeti asjaajajaks Nurk. Aruandes toodud süüdistus- tele juhtuse tegevuse üle nõuti seletust nende tõelikkuse üle, mida ka juhatuse esimees Jõulu tegi, andes selle üle pikemat seletust. Samuti andis asjaajaja Soiltsi vallandamise üle aru juh. liige Mühlhausen.

Volinik Offenbach tegi ettepaneku: Volinik- kude koosolek tühistab Nurk'iga sõlmitud le- pingu alates 19. sept., kusjuures tühistamisel kaaskäivad kulud ei tohi tasutud saada haige- kassa summadest. Ettepanek sai poolt 104, vastu 35 häält. Teine ettepanek, et Soilts saaks 20. sept. ametisse tagasi palgatud, sai poolt 100 häält ja vastu 22 häält.

Otsustati juhatusest tagandada juhatuse liik- med: Raudsepp, Meite, Mühlhausen, Jõulu, Lääts ja Rink.

Haigekassa rahalise seisukorra kohta annab aru rev.-kom. esimees Laid, seletades pikemalt, milline on praegu kassa rahaline seisukord.

Arstiabi normid otsustati järgmiselt paran- dada. Abirahade ja arstiabi normides kassa liigetele kustutatakse § 7 märkus ja sellele ase- tatakse teine märkus järgmises redaktsioonis:

Märkus: Suguhaiguste ravimine ja iga- sugused korduvad süstimid (sissepritsimised) on võimaldatud ainult haigekassa ambulatoor- riimites.

Arstiabi ja abirahade normides perekonna liigetele võetakse § 4 lisa lõikeks järgmine

punkt: „Arsti honorarid nende tsekkide järele tasutakse „Rügi Teataja“ nr. 66, 1928. a. aval- datud takside suuruses. Sama paragr. mär- kus III-daks võetakse: „Suguhaiguste ravimine ja igasugused korduvad süstimid (sisseprits- imine) on võimaldatud ainult haigekassa am- bulatooriumites“.

Haigekassa raamatupidaja abi J. Tietzer'i kaebus juhatuse otsuse peale tema teenistusest vallandamise asjus. Peakoosolek seda kaebust läbi arutades, otsustas juhatuse otsuse tühis- tada ja Tietzer'i 20. skp. arvates teenistusse tagasi palgata.

Tartu Üldhaigekassa volinikkude korraline peakoosolek

peeti ära pühapäeval, 22. septembril 1929. a. kell 10 hommikul Töölisühingute Kesklüüdi ruu- mes, Tähe tän. nr. 13.

Peakoosolekust võttis osa olemasolevatest 108 volinikust 58 volinikku.

1. Peakoosoleku avas juhatuse esimees Aug. Linnomägi.

Peakoosoleku juhatajaks valiti A. Linno- mägi, protokollikirjutajaks — Karl Lukk.

2. Ülevaate haigekassa tegevuse ja majan- duslise seisukorra kohta 1. jaanuarist kuni 1. septembrini 1929. aastal kandis ette asjaajaja K. Lukk. Tegevuse aruandest selgus, et kassa- liikmete arv on tõusnud kuni 5682-ni ja pere- konnaliikmete arv kuni 3660-ni. Haiguse juhtu- misi tublisti rohkem kui eelmisel aastal. Kuni 1. septembrini üle 2000 haiguse juhuse. Ma- jandusline seisukord on maikuust alates para- nenud. Influenta-tauidist tingitud puudujääk, mis ulatas aprilli lõpul 25.000 kroonini, on vähe- nenud 5000 krooni peale. Aruandja kandis ette veel haigekassa pearaamatu läbikäikude aru- ande ja arvete seisu 1. septembriks 1929. a.

3. Juhatuse liikmete ja nende asemikkude valimine.

Juhatuse esimees A. Linnomägi teatab, et vann. adv. L. Olesk'ile haigekassa kohtuasjade ajamiseks volikirja väljaandmise juures ei ole

notariused volikirja avaldanud, kuna kõik juhatuse liikmed ei ole valimistel saanud absoluutset häälteenamust ja sellepärast ei olevat juhatus seadusepärane. Aruandja teatab, et valimised on läbi viidud haigekassa põhikirja § 75. vastavalt, kuna notariused seletavad, et ka valimistel on tarvis põhikirja § 68 nõuet silmas pidada. Aruandja paneb ette terve juhatuse ümber valida, kuna ka need juhatuse liikmed, kelle valimine seadusepärane, tagasi on astunud.

Salajasel sedelitega hääletamisel valiti sevine juhatuse tagasi järgmises koosseisus: August Linnomägi, Mihkel Toom, Erich Neumann, Hugo Tiit, Aleksander Maalman, Eduard Saar, Nikolai Stamborg.

Juhatus liikmete asemikkudeks valiti järgmised volinikud: Friedrich Alba, Karl Plaks, Armin Leppik, Hermann Korn, Johann Kippik, Eduard Paide, Arnold Laane.

4. Tartu Üldhaigekassa 1929. a. eelarve summade ümberpaigutamise küsimus vastavalt Kinnitusameti eeskirjadele.

Kanti ette Kinnitusameti kiri 9. juulist 1929. a. nr. 1465 all, milles tähelepanu juhitakse sellele, et eelarves on tuluna ettenähtud 1.500 krooni, missugune summa põhikirja järele läheb tagavarakapitali. Kuid eelarves ei ole näidatud, et see summa läheb tagavarakapitali. Otsustati teha vastav parandus eelarves.

5. 8.—10. juunini s. a. Tartus ärapeetud Eestimaa Haigekassade Liidu VII kongressi aruanne. Aruande kandis ette A. Linnomägi, mis ära kuulati.

6. Revisjonikomisjoni täiendav valimine ja revisjonikomisjoni liikmete asemikkude valimine.

A. Linnomägi teatab, et 23. märtsil s. a. ärapeetud peakoosolekul valitud revisjonikomisjoni üks liige ei ole absoluutselt häälteenamust saanud ja tuleb sellepärast ümbervalimisele.

Revisjonikomisjoni liikmeks valiti volinik Georg Lind. Revisjonikomisjoni liikmete asemikkudeks valiti salajasel hääletamisel: Nikolai Jantson, August Kalamees, Jaan Prost.

7. Kassaosaliste kaebused juhatuse otsuste vastu.

1) Marie Evstifejeva kaebus temale haigusraha maksmata jätmise asjus. Ettekantud asjaoludest selgus, et M. Evstifejeva pole üldse kassa alla kuulavas ettevõttes töötanud ja asjale juhatuse poolt kohtulik käik antud. Sellepärast otsustas peakoosolek küsimuse otsustamise edasi lükata järgmise peakoosolekuni.

2) Paul Kõiv'i kaebus tema abiraha väljarvamise viisi vastu leiti põhjendamata olevat, sellepärast otsustas peakoosolek kaebuse tagajärjeta jätta.

8. L ä b i r ä ä k i m i s e d.

1) O.-ü. Hõjgaard & Schultz'i ehitustöö ettevõtte eri-haigekassa asutamise kohta seisukoha võtmine. Küsimust läbiarutades, otsustas peakoosolek ühel häälel o.-ü. Hõjgaard & Schultz'i ehitustöö erihaigekassa asutamise vastu asuda eitavale seisukohale.

2) O.-ü. Hõjgaard & Schultz'i ehitustöö volinikud puudutasid nende arstiabisse puutuvat küsimusi, mille kohta nendele seletusi anti.

Peakoosolek lõppes kell 13,30 päeval.

K. L.

Viljandi ühishaigekassa „Abi“ volinikkude korraline peakoosolek oli pühapäeval 4. augustil 1929. a.

Koos on 27 volinikku, nende üldisest arvust 71. Koosoleku juhatajaks valiti ühel häälrel Hans Sammul, abiks Ed. Ruul. Protokoleerijaks valiti August Hunt ja abiks Villem Klettenberg.

Asjaajaja A. Paal kannab peakoosolekule ette aruande kassa tegevusest esimese poolaasta eest ühes kassa läbikäiguga 13.308,85 kr. peale, missugune on revisjonikomisjoni poolt läbi vaadatud ja õige leitud olevat. Ühtlasi kantakse ette ka, et kassaarstidega on lepingut muudetud, ja neile honorari suurendatud ning Röntgeni kiirtega läbivaatamist lubatud. kui see just tingimata tarviline oleks. Peakoosolek tegevuse aruannet, kassa läbikäiku ja varanduse seisü ära kuulates, kiidab juhatuse tegevuse heaks ja otsustab päevakorras edasi minna.

Asjaajaja A. Paal kannab ette aruande Eestimaa Haigekassade Liidu kongressi tegevusest. Kongressi aruanne otsustatakse ühel häälrel teadmiseks võtta ja päevakorras edasi minna.

Juhatus poolt pannakse ette muuta perekonnaliikmetele abiandmise korda järgmiselt: Perekonnaliikmetele abiandmise korda § 4 otsustatakse parandada: „Kassaliikmete töölt lahkumise või surma pärast lõpeb perekonnaliikme arstiabi saamine, välja arvatud, kui perekonna liige kassaliikme töölt lahkumise või surma ajal haige oli ja arstiabi tarvitas — saab arstiabi ühe kuu.“ Ettepanek võetakse ühel häälrel vastu.

Ühel häälrel otsustatakse pöörduda Viljandi linnavalitsuse poole palvega, et lubataks Viljandi linna haigemajja kassaliikmeid ja nende perekonnaliikmeid vastu võtta linna elanikkude tariifi järele.

Prot. nr. 2 § 13 l. II täienduseks otsustatakse see paragrahv muuta järgmiselt: „Vereproove, analüüside, Vassermanni reaktsioonide, Röntgeni kiirtega läbivaatamist, kõrgustikupäikesega arstimist ja abortide tegemisel tekkinud kulused kassa enda kanda ei võta, välja arvatud neil juhustel, kui selgeks on tehtud, et abort õnnetujuhtumise tagajärjel on tekkinud.“

Peakoosolek avaldab ühel häälrel soovi, et juhatuse töötaks välja uue volinikkude valimise korra ja selle järgmisele peakoosolekule esitaks.

Peale selle otsustati rida vähematähtsusega küsimusi.

Ülevaade Kuresaare Ühise Haigekassa tegevusest

1. jaan.—30. juunini 1929. a.

Võrreldes haigekassa tegevust eelmiste aastatega samal ajal, siis peab tähendama, et see järjekindlalt tõusu näitab. Iseäranis on aga käesoleva esimese poolaasta jooksul haigekassa tegevus suuresti laienenud, mis tingitud hulgalisest kassaosaliste ja perekonnaliikete arvu tõusust. Uusi ettevõtteid on haigekassa alla arvatud 2, kuid sellepeale vaatamata on ettevõtete arv peaaegu endine, on kassaosaliste arv tõusnud enneolemata kõrgusele, s. o.

poole võrra, võrreldes seda läinud aastaga. Tähendatud kassaosaliste arvu tõusmine on peaaesjalikult seeläbi tekkinud, et mõned ettevõtted nagu kivimurrud, on oma tööliste arvu tõstnud endise 90 asemel kuni 250 kassaosaliseni.

Ettevõtjate ja haigekassa juhatuse vahekorid on olnud rahuloldav. Haigekassa maksude tasumine on olnud üldiselt ka rahuloldav, kui maha arvata mõned üksikud ettevõtet, kellelelt peaaegu alati haigekassa maksud kui ka teatelehed on tulnud tööinspektori kaudu sisse nõuda.

Arstide ja haigekassa vahelised suhted ei jäta midagi soovida. Arstide poolt on haigekassa liigetele kui ka perekonnaliigetele häätahtliselt vastu tulnud. Arstidega 2. jaan. 1927. a. sõlmitud tasu-leping on kuni käesoleva ajani maksev olnud ja selle muutmise kohta ei ole arstide poolt veel soovi avaldatud.

Haigekassa määruste vastu eksimisi kassaosaliste poolt on mõnedel juhtumistel ette tulnud, kuid et need on olnud enamalt jaolt mittekuritahtlised — siis on need juhatuse poolt karistamata jäetud ja eksimutele sellekohaste hoiatuskirjade saatmisega lõpetud.

Üldiselt võib haigekassa tegevust igakülgsest rahuloldavaks lugeda.

Et üldpilti saada kassaosaliste kui ka perekonnaliigete liikumisest käesoleva esimese poolaasta kohta, siis on siin alljärgnevad arvud:

	mehi	naisi	kokku
Oli 1. jaan. s. a.	270 (186)*	58 (40)	328 (226)
6 kuu jooksul tuli juure	439 (249)	140 (22)	577 (271)
6 kuu jooksul lahkus	195 (106)	64 (15)	259 (121)
oli 30. juun. s. a.	514 (329)	232 (47)	646 (376)
Perekonnaliikmeid oli 1. jaan. s. a.			230 (226)
6 kuu jooksul tuli juure			519 (346)
6 kuu jooksul lahkus			222 (124)
oli 30. juunil s. a.			629 (411)

Üldine abitarvitajate kassaosaliste ja perekonnaliigete arv ulatas seega 30. juunil s. a. kokku 1.275 (787) ja 1927. a. 399 isiku peale.

Haiguse juhtumisi käesoleval esimesel poolaastal on olnud üldse 72 (33) 701 (720) päevaga ja nende päevade eest abirahasi makstud 1.261.00 (966.87) krooni.

Haiguse juhtumisi üksikult jagades oleksid need järgmised: meestel 55 juh. (31) kokku 509 p. (632), naistel 17 juh. (2) 192 (88) päevaga.

Haiguste kestvus on olnud meestel 1. j. — 35 p., 1. j. — 29 p., 1. j. — 23 p., teised 2—20 päevased. Naistel 1. j. — 37 p., 1. j. — 23 p., teised 3—14 päevased.

Et haiguse juhtumised on olnud suuremalt jaolt lühiajalised ja kerged, siis on ravitsuskulud võrreldes läinud aastaga tuntavalt vähenenud, mida näitavad alljärgnevad arvud:

	Tarvitasid arstiabi	Kassaosalised	Perekonnaliikm.
arstiabi	566.15 (431.98)	384.88 (207.76)	
arstirohud	349.37 (332.69)	315.22 (237.94)	
haigem. rav.	103.20 (478.00)	108.46 (62.65)	
hammaste „	89.80 (98.95)	71.00 (12.70)	
muud	12.00 (12.00)	— (—)	

Kokku 1.120.52 (1.353.62)

Õnnetusjuhtumiste arv on järgmine: meestel 23 (5), naistel — 6 (—), seega kokku 29 juhtumist 397 (205) p.; neist meestel 23 juh. — 341 p. (205) ja naistel 6 juht. 56 päevaga.

Vigastatuile on abirahasi välja makstud kokku 755.82 (307.58) krooni.

Kassa juhatuse on pidanud kuue kuu jooksul 9 juhatuskoosolekut, missugustest on alati kõik juhatusliikmed osa võtnud, peale üksikute juhtumiste, kus mõni juhatusliige kaaluvatel põhjustel ei ole saanud koosolekust osa võtma ilmuda.

Revisjoni komisjon on kassa tegevust ja asjaajamist revideerinud 2 korda 4 koosoleku kestes, kus on asjaajamine ja arvepidamine rahuloldavaks tunnistatud.

Mitmesugused teated.

Tööõiguse õppetool Tartu ülikoolis.

Tartu ülikooli lõpetanud juristid jäid võõraks tööõigusele. Nad õppisid küll Rooma, tsiviil-, kriminaal-, rahvusvahelist jne. õigust, kuid pea täiesti kõrvale jäeti töökaitse, sotsiaalkindlustus, streigiõigus ja teised töölisküsimusele tähtsad teadusalad.

Eelmise haridus- ja sotsiaalministri Johansoniga ettepanekul avati Tartu ülikooli juures tööõiguse õppetool. Lektoriks on mag. Kliiman. Võib loota, et see õppetool vilja kannab ning edaspidi noored juristid tegelikku ellu astudes pole töökaitse ja sotsiaalküsimustele ning neile seadustele nii võõrad kui tänapäeval.

Nälgimine arstivahendina.

Saksa teadlane Richter on uurinud nälgimise mõju inimese organismile ning märkinud rea haigusi, kus nälgimine mõjub ravival. Nälgides väheneb organismis vere rõhumine ja üldine ainete vahetus, kuid suureneb lihaste ja

närvikava töövõime, kergeneb vere ringvool, väheneb sisenõristusnäärmete tegevus, nõrgeneb põlemisprotsess, kuna koe kasv ja uuemine suureneb. Richter soovib sellepärast kasutada nälgimist mõningate haiguste ravimiseks, nagu — rasvumise, podagra, suhkruhaiguse, neeruhaiguse, bronhiitilise astma, nõgeshaiguse jne. puhul.

Sidrunimahli arstirohuna.

Tshehhi arst Stanojevitsh on hulk aastaid uurinud sidrunimahla mõju inimese organismile. Ta uurimused on selgitanud sidrunimahla ravivaid omadusi. Sidrunimahli mõjub hästi nende kõhukatarride puhul, kus määrgatav hapete vähenemine. Ta mõjub ka ainete (kuse) väljajähtmisele. Katarrilise kollatõve puhul avaldub sidrunimahli tähtsat ravivat mõju, misjuures küllaldane on 4—7 sidruni mahli. Sellega ravimine ei too mingisuguseid kõhu ja soolte tegevuse rikkeid.

*) Klambriites 1928. a. arvud.